Bir Zamanlar

Dr. M. Murat Baskıcı
baskici@politics.ankara.edu.tr

Amerika'da denenen yeni torpiller... Amerika ve İngiltere'nin geliştirmeye çalıştıkları hava basınçlı top... Çeşitli gübre cinslerinin ürün miktarına etkisi... Yine Osmanlı dönemi örnekleriyle bir zamanların popüler bilim haberleri...

Nebatatda Gübrenin Tesiratı

Her cins nebâtâtın neşv ü nemâsında gübrenin derece-i tesîrâtına dair ahîren Fransa'da bazı tecrübeler icra kılınmışdır. Gübresiz yetiştirilen her cins nebâtâtın mahsûlâtı gübrenin noksanına göre az çok olacağını irâe eden işbu tecrübelerin hülâsası şudur:

cerîb başına hâsılat alınan mahsûl		
kilo	*9570*	*tam gübre*
kilo	*4317*	*azotsuz gübre*
kilo	*7533*	*fosfatsız gübre*
kilo	*7524*	*potassız gübre*
kilo	*8200*	*kireçsiz gübre*
kilo	*3542*	*gübresiz arazi*

Sabah, 19 Muharrem 1307 (15 Eylül 1889), s.4.

Bitkilerde Gübrenin Etkisi

Her tür bitkinin büyümesinde ve çoğalmasında gübrenin etki derecesine dair yakın zamanda Fransa'da bazı denemeler yapılmıştır. Gübresiz yetiştirilen her tür bitkinin ürünü[nün], gübre [cinsinin] yokluğuna göre az [ya da] çok olacağını gösteren bu denemelerin özeti şöyledir: dönüm başına üretim [olarak] alınan ürün tam gübre [ile] 9570 kilo, azotsuz gübre [ile] 4317 kilo, fosfatsız gübre [ile] 7533 kilo, potassız gübre [ile] 7524 kilo, kireçsiz gübre [ile] 8200 kilo [ve] gübresiz arazi[de] 3542 kilo[dur].

Travers Sarfiyatı

Amerika memalikindeki şimendifer hututunun mecmu-i tûlü 160.000 mil, yani 257.000 kilometro olub bir mil tûlünde olan mahalle 2640 travers vaz edilmekde olduğuna nazaran bütün Amerika hututu içün 422.400.000 travers istimal olunmuştur. Mezkûr hatlarda her sene 84.500.000 travers tecdid olunuyor. Demek olur ki hatların seneden seneye tezayüd eylemekde bulunmasına mebni kariben sarfiyât-ı seneviyye 100.000.000 traverse baliğ olacaktır.

Sabah 12 Muharrem 1307 (8 Eylül 1889), s.4.

Travers Sarfiyatı

Amerika ülkesindeki tren hatlarının toplam uzunluğu 160.000 mil yani 257.000 kilometre olup, bir mil uzunluğunda olan bölüme 2.640 travers konulmakta olduğundan bütün Amerika hatları için 422.400.000 travers kullanılmıştır. Adı geçen hatlarda her sene 84.500.000 travers yenileniyor. Demek ki, hatların yıldan yıla artmasından ötürü çok geçmeden yıllık harcama 100.000.000 traverse ulaşacaktır.

Yeni Torpiller

Amerika Bahriyye İdaresi tarafından ahiren icad idilmiş olan dört nev torpillerin tecrübesi icra kılınmışdır. Avrupa devletlerinden bazılarının da kabul itmiş olduğu (Breman) torpili 1270 kilogram sıkletinde olub tahte-l-bahr üç metro amîkden hareket iderek saatde yirmi mil mesafe kat eylemekte ve su üzerinde görünen küçük bir flaması hareketini belli etmektedir. Bu torpil hareket ettikçe karaya merbut bulunub bir üstüneye sarılmış olan bir teli açar ki muahharen ateş vermek hususu bu tel vasıtasıyla icra olunur. (Patrik) torpili saatde on yedi fersah mesafe kat etmek şartıyla doksan kilogram pamuk barutunu üç bin metro uzağa kadar isal ider. Bu da bir tel ile karaya merbut bulunur ve bu tel vasıtasıyla ateş verilir. Nordenfild torpili karadan bin iki yüz metro mesafeye kadar gidebilüb saatde on altı mil mesafe kat eder ve iki yüz kilogram pamuk barutunu havi bulunur. (Smisnevyon) namında bir dördüncü torpil daha az süratle hareket eylese de tesiri evvelkilerden az değildir. Bu dört kıta torpil sevahil müdaafasına mahsustur.

Sabah, 14 Safer 1307 (10 Ekim 1889), s.3.

Yeni Torpiller

Amerika Deniz Kuvvetleri tarafından yakın zamanda icat edilmiş olan dört cins torpilin denemesi yapılmıştır. Avrupa devletlerinden bazılarının da kabul etmiş olduğu "Breman" torpili 1270 kilogram ağırlığında olup deniz altında üç metre derinden haraket ederek saatte yirmi mil mesafe katetmekte ve su üzerinde görünen küçük bir flaması hareketini belli etmektedir. Bu torpil hareket ettikçe, karaya bağlı bulunup bir direğe sarılmış olan bir teli açar ki, daha sonra [torpili] ateşlemek hususu bu tel aracılığıyla sağlanır. "Patrik" torpili saatte on yedi fersah mesafe katetmek şartıyla doksan kilogram pamuk barutunu üç kilometre uzağa kadar ulaştırır. Bu da bir tel ile karaya bağlı bulunur ve bu tel vasıtasıyla ateşlenir. "Nordenfeld" torpili karadan bin iki yüz metre mesafeye kadar gidip saatte on altı mil mesafe kat edebilir ve iki yüz kilogram pamuk barutunu taşır. "Smisnevyon" namında dördüncü bir torpil daha az süratle hareket etse de etkisi öncekilerden az değildir. Bu dört cins torpil kıyıların savun[ul]masına yöneliktir.

Top Tecrübeleri

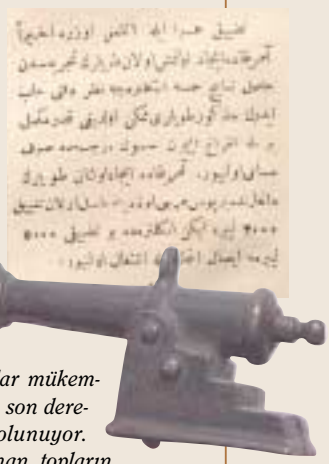

Tazyîk-i hava ile atılmak üzere ahiren Amerika'da icat olunmuş olan topların tecrübesinden hasıl netayic-i hüsna İngilterece nazar-ı dikkati celb ederek mezkûr topları mümkün olduğu kadar mükemmel bir hale ifrağ için son derecede sarf-ı mesai olunuyor. Amerika'da icat olunan topların danelerinde ber pûs-ı murabba üzerine hasıl olan tazyik 2000 libre iken İngiltere'de bu tazyiki 5000 libreye isal etmek ile iştigal olunuyor.

Sabah, 24 Safer 1307 (20 Ekim 1889), s.3.

Top Denemeleri

Hava basıncı ile atılmak üzere yakın zamanda Amerika'da icat olunmuş olan topların denemelerinden ortaya çıkan güzel sonuçlar İngiltere'nin dikkatini çekmiş olup, adı geçen topları mümkün olduğu kadar mükemmel bir hale getirmek için yoğun çalışmalar yapılmaktadır. Amerika'da icat olunan topların tanelerinde her birim karede ortaya çıkan basınç 2000 libre iken İngiltere'de bu basıncı 5000 libreye ulaştırmakla uğraşılıyor.